تێڕوانینێکی ڕاسیستی لە پشتییەوەیەتی، هێندە نزیکایەتی بەو پرسیارەوە نییە، کە کێشەیەکی کۆمەڵایەتییە و تەنها بوونی چوارچێوەیەکی کۆمەڵایەتییە، کە بەرپرسیارییەتی هەیە لە دروستکردنی تاوانباردا، بەڵام ئایا بە راستی هۆی ئەم بەرزی ڕێژەی تاوانکارییەی کۆسۆڤۆکانی ئەلبانی لە کوێوە سەرچاوەی گرتووە؟ ئایا کۆسۆڤۆکان دزن لەبەرئەوەی کە خەڵکی ئەلبانیان؟ بەڵام سەرچاوەی پرسیاری "دزی" بەشێك لە کۆسۆڤۆکانی ئەلبانیا لە جێگایەکی تردایە.

ئەگەر وتەکانی "سیمۆن دی بۆڤوار" لە پەیوەند بە ژنانەوە لەبەرچاو بگرین، ئەوا ئاسانتر کێشەی بەرزی ڕێژەی تاوانکاری ئەو گروپەمان بۆ ڕووندەبێتەوە . دی بۆڤوار دەڵێ:" ئێمە وەك ئینسان لە دایك دەبین و بە ژن دەکرێین." ئەگەر ئەم دەستەواژەیە دووبارە تێکبشکێنینەوە و بینووسینەوە، ئەوا بەمجۆرەی لێدێت:" کۆسۆڤۆکانی ئەلبانیا وەك ئینسان لە دایك دەبن و بە دزدەکرێن" ، کۆسۆڤۆکانی ئەلبانیا قوربانییانی شەڕی ناتۆن لە یوگوسلافیادا. دەوڵەتانی ئەورووپا بۆ بەخشینی ڕەوایەتێکی تری ئینسانی بۆ جەنگی خۆیان لە یوگوسلافیادا ئامادەبوون، کە هەزاران پەنابەری کۆسۆڤۆ لە وڵاتەکانی خۆیاندا وەك پەنابەر وەربگرن، بەڵام نەك وەك پەنابەرانێك کە خاوەنی ئیقامەی دائیمی بن، بەڵکو ئیقامەی ئەم گروپە مەرجدارکراوە بەو ئاڵوگۆڕە سیاسییەوەی کە لە کۆسۆڤۆدا دەکرێت پێك بێت، ئەوان لێرەن تا ئەو کاتەی هەڵومەرجی سیاسی لە خوارەوە بەرەو

"ئارامی" دەڕوات ؛ ئارامییەك کە ئەورووپا بڕیاری لەسەر دەدات، نەك ئەوەی کە هاوڵاتییەکی ئەوێ چ پێناسەیەکی بۆ ئارامی سیاسی هەیە، دواتریش ڕەوانە دەکرێنەوە بۆ ئەوێ، بۆیەش ئیقامەی کۆسۆڤۆکانی ئەلبانیا چ لە ئەڵمانیادا و چ لە سویددا ئیقامەیەکی کاتییە و هەموو پەنابەرێکی ئەم ناوچەیە باش دەزانێت کە ڕۆژێك دەبێ دیپۆرت بکرێتەوە بۆ ئەلبانیا. کاتێك پەنابەر لە وڵاتی نوێدا لە چاوەڕوانییەکی گەورەدا ژیان بەسەردەبات تاکو ڕۆژێك ڕەوانە بکرێتەوە بۆ ولاتێك کە نە خانوی بە پێوە ماوە، نە توانای ئەوەیشی هەیە سەر لەنوێ ژیان دەست پێبکاتەوە بە دەستی بەتاڵەوە، ئەو کاتە تەواوی ئەو خەونانەی کە پەنابەرێکی ئاسایی هەیەتی و دەزانێت کە فشاری دیپۆرتکردنەوەی لەسەر نییە لە چوونە قوتابخانە و گەران بە شوێن کاردا و دانانی بنەیەك لە وڵاتی نوێدا، ئەمانە هەر هەموویان هیچ جێگایەکی ئەوتۆ داگیر ناکەن و ئومێدی پەنابەر لەوێدا کۆدەبێتەوە کە بە خێراترین شێواز زیاترین پارە بەدەست بێنێت و وەك سەرمایەیەك بۆ ئاییندەی گەڕانەوەی کاری لەسەر بکات. پەنابەری کۆسۆڤۆ لە ئەورووپادا لە خەونی دروستکردنی ژیانێکی سادە دەکرێت و هەموو ئومێدەکانی بە ئایندەیەك دەسپێردرێت کە لە گەڕانەوەیدا بۆ وڵاتی شەر و بێکاری دەبێت بێتە دی. هەر بۆیەش ئینسانێك لە ژێر کاریگەری ئەم خەون لێزەوتنکردنەدا لێرە، بە ئامانجی کڕینەوەی ئەو خەونە لە وڵاتی خۆیدا، دەبێت سڵ لە هیچ کارێکی ڕەش و تەنانەت

تاوانکارییانەش نەکاتەوە. کاتێك بەشێکی زۆری پەنابەرانی کۆسۆڤۆ ڕوودەکەنە بازاڕی کاری ڕەش و کڕین و فرۆشتنی تەلەفۆن و سەیارەی دزراو، ئەوان وەك کارێکی ناشیاو سەرنجی لێنادەن، بەڵکو وەك هۆکارێکی خێرا بۆ بەدەستهێنانی پارەیەکی مۆڵ بە کورتترین ڕێگا سەرنجی دەدەنێ. بە کورتییەکەی، پەنابەرانی ئەلبانی دز نین و بە دز دەکرێن.

بەرزی ڕێژەی تاوانی ناو گروپی پەنابەرانی ئەلبانی هیچ پەیوەندییەکی بە شوێن پێی ئیتنی و کولتوری ئەم پەنابەرانەوە نییە و پرسیارێکی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای سویدە. بەڵام کاتێك مێدیای سوید تەنها بە بەرجەستەکردنەوەی ڕەهەندی ئیتنی و کولتوری ئەم پرسیارە و گیردەکات و نایەوێت ڕەهەندی کۆمەلایەتی ئەم پرسیارە بەرجەستە بکرێتەوە، خوازیاری ئەوەیە کە ئەم کێشەیە بە پرسیارێکی ئەلبانی لەقەڵەم بدات و گەردنی کۆمەڵگای سویدی لێ ئازاد بکات کە نەبوونی ئیقامەی ئەم گروپەیە لە وڵاتی نوێدا. ئەم خوێندنەوەیە بە شێوازێکی تر لە پەیوەند بە تاوانەکانی شەرەفەوە کاردەکات و بە ئاڕاستەیەکی ترەوە لە داتەکاندنی بەرپرسیارێتی دەولەت بۆ چارەسەری کێشەی ئەو ژن و کچانەی کە لە ژێر چەقۆکانی ناموسپەرستیدا ڕاگیراون خۆی بەرجەستە دەکاتەوە. من لە شوێنێکی تردا دیمەوە سەر ئەم لایەنەی کە بۆچی لە کەیسی تاوانی شەرەفدا ڕەهەندی کولتوری ئەم پرساره نابینرێت و لە کەیسی تاوانەکانی دزی ئەلبانییەکاندا دەبێت بەرجەستەبکرێتەوە.

تاوانی شەرەف

لە و قسەو باسەنەی کە زۆرینەیەك لە خەڵکی کورد لە کەناڵەکانی مێدیای سویدەوە دەیکەن و لە ڕادیۆ ناوخۆییەکانی شارەکانی سویددا بەر گوێ دەکەون، یاخود ئەو وتارانەی کە لە سایتەکانی ئینتەرنێتدا نووسراون، ناڕۆشنییەکی گەورە هەیە. ئینکارکردنی تاوانی شەرەف وەك بەشێك و جومگەیەکی گەورەی ناو ئەو کولتورەی کە بە کولتوری کورد دەناسرێت، خیتابی گەورەی ئەم لێدوانانەیە کە لە پەیوەند بەم پرسیارەدا خراونەتە ڕوو، بۆ ئەم مەبەستەش بانگەوازی لە چەشنی: " لە هەموو کۆمەڵگایەکدا ژنکوژی هەیە و کەیسی فاتمە هیچ جیاوازییەکی لە گەڵ کوشتنی پیاوێکی سویدی بۆ ژنەکەیدا نییە"، یاخود:" تاوان هەر تاوانە و باوکساری لێی بەر پرسیارە."

ئەو دیدەی لە پشت ئەم خیتابەوە کاردەکات، ئامانجدارانە نایەوێت ئەو سیستەمە ببینێت کە دووبارە بەرهەمهێنەرەوەی تاوانەکانی شەرەفە. تەنانەت ڕادیکاڵترین خیتابێکیش کە ئاماژە بە ڕۆڵی "باوکسالاری" دەکات و قسە لە جیهانی بوونی دەسەڵاتی باوکسالاری دەکات، لە بێوەڵامییەکی گەورەدا بە جێمان دەهێڵێت بە تایبەت لە پرسیاری وەڵامی عەمەلی چۆنێتی دانانی پلاتفۆرمێکی ڕۆشندا بۆ چارەسەرکردنی ئەم پرسیارە لەمڕۆی سویددا. چونکە کاتێك پەیامی "تاوان هەر تاوانە و لە هەموو جێگایەکی سەر زەویدا ژن دەکوژرێت" بەرزدەکرێتەوە، ئەوا ئامانجدارانە قبوڵی ژنکوژی دەکات و باوکسالاری بە بەرپرسیار